

NEETs: jongeren die geen opleiding volgen en niet werken

Alejandro Perez, S., & Lautenbach, H. (2018). *NEETs: jongeren die geen opleiding volgen en niet werken*. *Statistische Trends*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Bij de jongeren van 15 tot 25 jaar in Nederland is er 4% die in 2017 geen opleiding volgde en niet aan het werk was. De internationale term voor deze groep jongeren is NEET (Not in Employment, Education or Training). Het aandeel NEETs in Nederland is al tien jaar vrij stabiel en is het laagste van alle landen van de Europese Unie. Bijna 3 op de 10 NEETs zijn werkloos. Ruim 4 op de 10 wil of kan niet werken, van wie meer dan de helft vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid. NEETs zijn relatief laagopgeleid: 51% heeft (nog) geen startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. Gemiddeld volgde een derde van de NEETs in 2017 na drie maanden weer onderwijs of was opnieuw aan het werk.

In Nederland volgt het merendeel van de jongeren van 15 tot 25 jaar, ruim 80 procent, een opleiding of cursus. Van degenen die geen onderwijs volgen, heeft bijna 80 procent betaald werk. De meeste Nederlandse jongeren volgen dus een opleiding of zijn werkzaam, maar een deel ervan niet. Deze groep jongeren wordt met de term NEET aangeduid, wat staat voor Not in Employment, Education or Training. Het aandeel NEETs wordt op internationaal niveau gebruikt als kwaliteitsindicator voor de overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Volgens de internationale afbakening gaat het om jongeren die tot de werkloze of de niet-beroepsbevolking behoren en die in de afgelopen vier weken niet hebben deelgenomen aan een reguliere opleiding of een cursus.

Uit eerder onderzoek bleek al dat NEETs geen homogene groep vormen (Eurofound, 2012;

MacDonald, 2011; Sissons & Jones, 2012). Een deel van de jongeren slaagt er inderdaad niet in om werk te vinden. Daarnaast zijn er jongeren die niet deelnemen aan het onderwijs, wat in Nederland verplicht is voor iedereen tot 18 jaar zolang ze nog niet over een startkwalificatie beschikken, omdat ze bijvoorbeeld kampen met een (chronische) ziekte of handicap of moeten zorgen voor een zieke of gehandicapte naaste (Furlong, 2006; Yates & Payne, 2006). Anderen bevinden zich in een periode tussen twee opleidingen

of tussen het afronden van een opleiding en het beginnen met werk.

In dit artikel wordt de groep jongeren die geen opleiding volgen en niet werken in Nederland onderzocht. Om hoeveel jongeren gaat het en zijn dat er veel of weinig in vergelijking met andere Europese landen? Om welke jongeren gaat het vooral? In hoeverre onderscheiden ze zich van niet-onderwijsvolgende jongeren die wel betaald werk hebben? Hoe groot is hun binding met de arbeidsmarkt? En hoeveel van hen volgen na drie maanden alsnog een opleiding of zijn aan het werk gegaan? De gegevens in dit artikel zijn grotendeels afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking 2017. Daarnaast zijn er cijfers van Eurostat gebruikt om een vergelijking te maken tussen Nederland en andere, voornamelijk Europese, landen (zie 'Technische toelichting' achteraan dit artikel).

Jongeren in Nederland: leren of werken

In Nederland worden jongeren geacht om onderwijs te volgen of te werken. Tussen 5 en 16 jaar is iedereen leerplichtig, dit betekent bij wet verplicht om naar school te gaan. Jongeren tussen 16 en 18 jaar zijn kwalificatieplichtig, wat betekent dat zij verplicht zijn om voltijds onderwijs te volgen totdat zij een zogenoemde startkwalificatie voor de arbeidsmarkt hebben. Een startkwalificatie is een diploma op (minimaal) havo, vwo of mbo-2 niveau. Uitgangspunt is dat 16- en 17-jarigen een volledig onderwijsprogramma volgen zolang zij nog geen startkwalificatie hebben. Alleen degenen die een beroepsbegeleidende leerweg (bbl) in het mbo volgen, kunnen leren en werken combineren. Gemeenten moeten daarvoor leerwerktrajecten aanbieden aan leerplichtige 16- en 17-jarigen die dat nodig hebben. Iedereen vanaf 18 jaar die kan werken, maar het zonder ondersteuning niet reedt om een plaats op de arbeidsmarkt te bemachtigen, valt onder de Participatiewet. Deze wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. Zij moeten zoveel mogelijk aan de slag bij een gewone werkgever. De belangrijkste verplichtingen voor gemeenten op grond van deze wet zijn: het ondersteunen van jongeren bij het zoeken naar werk waarbij er voor

18- tot 27-jarigen bij toekenning van bijstand een plan van aanpak met begeleiding opgesteld wordt. Tot 27 jaar heeft het volgen van onderwijs hierbij voorrang op werk.

Omvang en ontwikkeling van de groep NEETs

4 op de 100 jongeren zijn NEETs

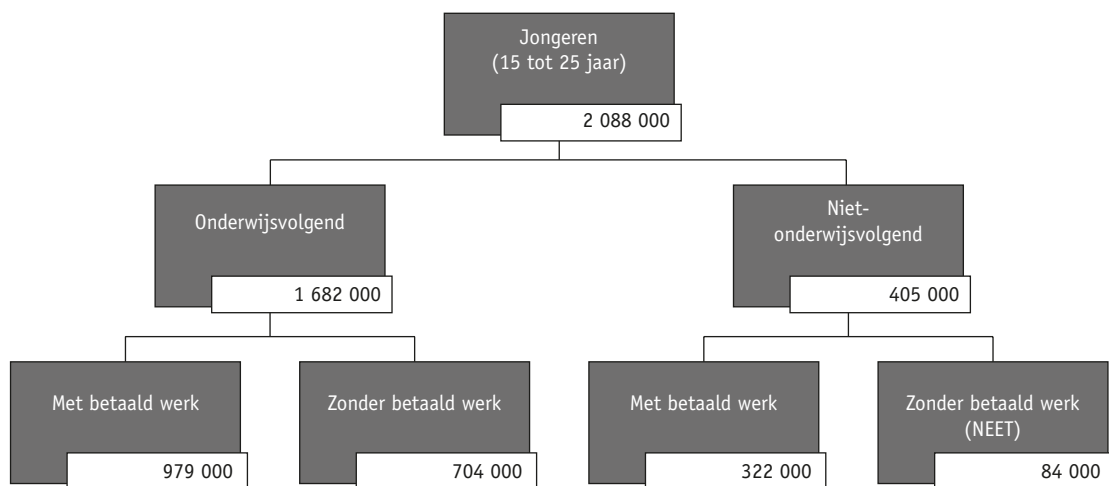
In 2017 waren er in totaal ruim 2 miljoen jongeren van 15 tot 25 jaar (figuur 1). Het merendeel (81%) volgt een opleiding. Meer dan de helft van hen heeft naast de studie ook een baan(tje). Zo'n 15 procent van de jongeren volgt geen onderwijs en is aan het werk. 4% van de jongeren wordt tot de zogenaamde NEETs gerekend: ze volgen geen opleiding of cursus en hebben geen betaald werk. Het gaat om 84 000 jongeren. Het aandeel NEETs is de afgelopen 10 jaar vrij stabiel gebleven en schommelde steeds rond de 5 procent.

Aandeel NEETs in Nederland kleinste van de EU

Het aandeel niet-onderwijsvolgende jongeren zonder werk in Nederland was in 2017 het kleinst van alle landen van de Europese Unie (figuur 2).

Figuur 1.

Verdeling 15- tot 25-jarigen (Nederland, 2017)

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

Nederland kenmerkt zich door een relatief lage jeugdwerkloosheid en dit draagt bij aan een relatief klein aandeel NEETs (Eurofound, 2012). Daarnaast wordt er in Nederland veel ingezet op het gegeven dat jongeren moeten leren of werken, en op het behalen van een startkwalificatie. Ook in Luxemburg, Zweden, Tsjechië en Duitsland was het percentage NEETs betrekkelijk laag. Het grootste aandeel NEETs vinden we terug in Italië (20%), gevolgd door Cyprus, Kroatië, Griekenland, Bulgarije en Roemenië. Gemiddeld was 11% van de jongeren in de Europese Unie in 2017 een NEET. Dit gemiddelde is al 10 jaar vrij constant, al geldt dat niet voor alle afzonderlijke landen. Zo lag het aandeel NEETs in 2017 in onder andere Griekenland en Kroatië bijna 4 procentpunten hoger dan in 2008. In Ierland en Duitsland

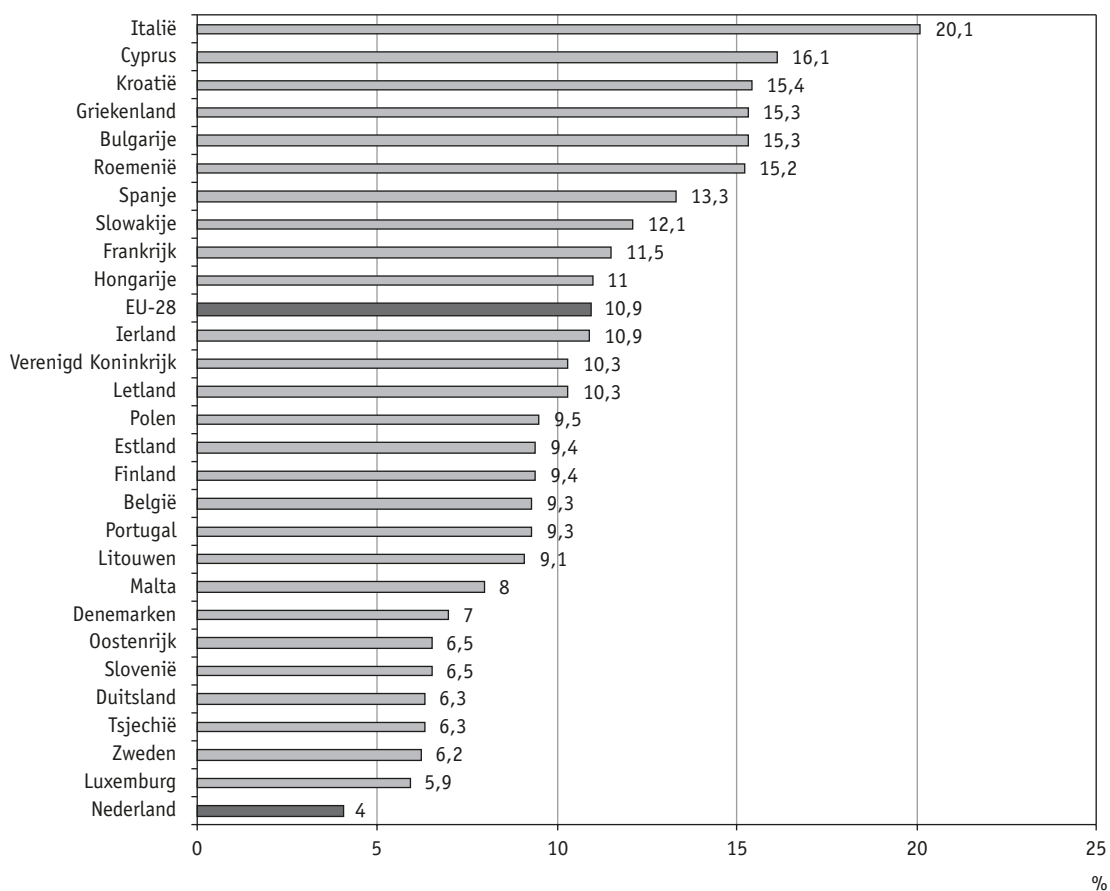
lag het aandeel NEETs in 2017 respectievelijk 3 en 2,1 procentpunten lager dan 10 jaar eerder. Wat betreft de samenstelling van de groep NEETs waren er ook verschillen tussen EU-lidstaten. NEETs zijn immers ofwel werkloos of hebben om uiteenlopende redenen een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, waarmee zij tot de niet-beroepsbevolking behoren.

Achtergrondkenmerken van NEETs

Leeftijd en herkomst maken uit voor aandeel NEETs

Onder jongeren van 20 tot 25 jaar is het aandeel NEETs met 6%, drie keer zo hoog als onder de 15- tot

Figuur 2.
NEET-ratio (Europese lidstaten en EU-28, 2017)

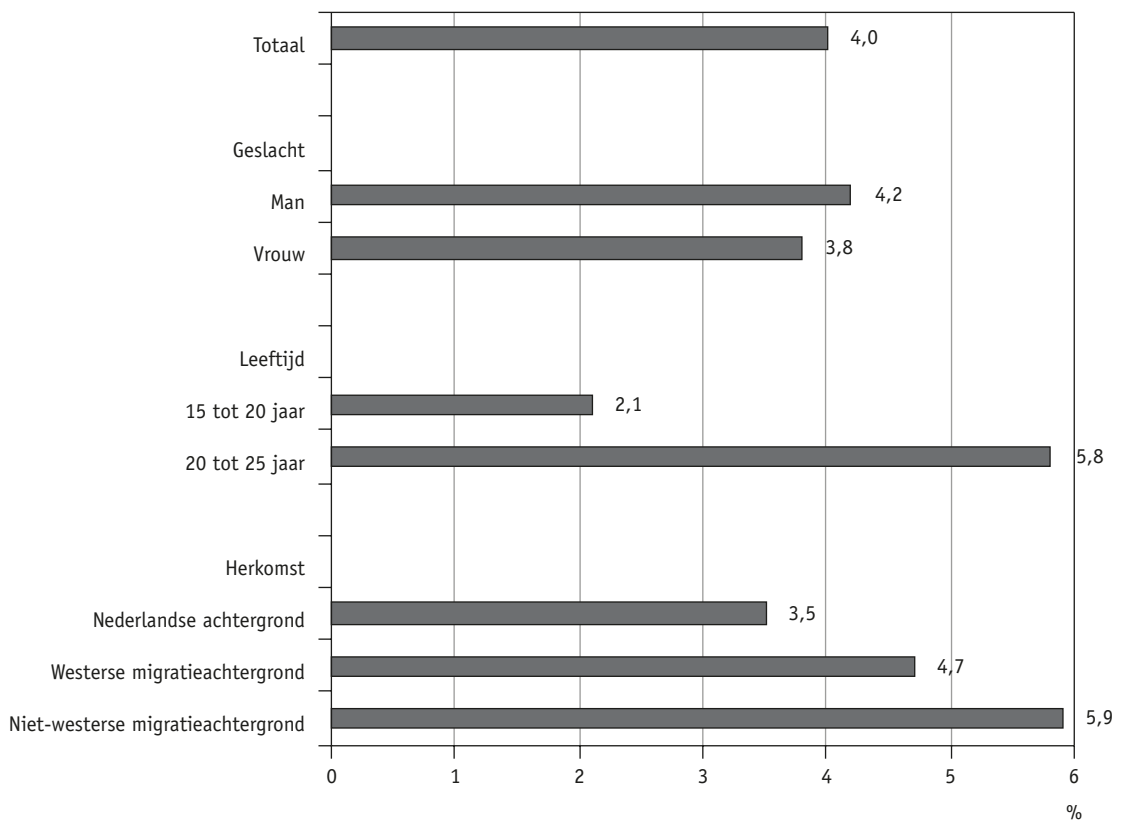
Bron: LFS, Eurostat

20-jarigen (2%) (figuur 3). De bestaande leerplicht tot 18 jaar speelt hierin zeker een rol. Dit houdt de meeste jongeren tot die leeftijd, of in ieder geval tot ze een startkwalificatie hebben, op de schoolbanken. Ook zijn gemeenten verplicht om leer- of werktrajecten aan te bieden aan 16- en 17-jarigen die dit nodig hebben. Wat tevens van belang is bij het hogere aandeel NEETs onder de 20- tot 25-jarigen, is dat veel jongeren in deze leeftijdsgroep hun opleiding afronden en het vervolgens even kan duren voordat ze een baan vinden. Naast leeftijd zijn er ook verschillen naar herkomst in het aandeel NEETs. Jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond (6%) zijn beduidend vaker niet-onderwijsvolgend en niet-werkend dan jongeren met een Nederlandse achtergrond (3,5%). Het aandeel NEETs met een westerse migratieachtergrond ligt hier tussenin.

NEET heeft vaker kinderen dan werkende niet-schoolgaande jongere

NEETs zijn gemiddeld vaker een minderjarig kind binnen een huishouden (8%) dan niet-onderwijsvolgende maar wel werkende leeftijdsgenoten (2%). Tegelijkertijd hebben ze bijna twee keer zo vaak al één of meerdere kinderen in het huishouden (7% tegenover 3%). Daarnaast zijn NEETs vaker alleenstaand en maken ze minder dikwijls deel uit van een paar zonder kinderen dan niet-onderwijsvolgende werkende jongeren. Zowel van de NEETs als van de werkende jongeren woont het merendeel, ongeveer 60 procent, als een meerderjarig kind binnen het huishouden. Onder de NEETs is het aandeel jongeren met een niet-westerse migratieachtergrond oververtegenwoordigd. Een kwart van

Figuur 3.
NEET-ratio naar persoonskenmerken (Nederland, 2017)

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

hen heeft een niet-westerse migratieachtergrond, bij de niet-schoolgaande jongeren met een baan is dat 12%.

Binding met de arbeidsmarkt van NEETs

Grootste deel NEETs kan of wil niet werken

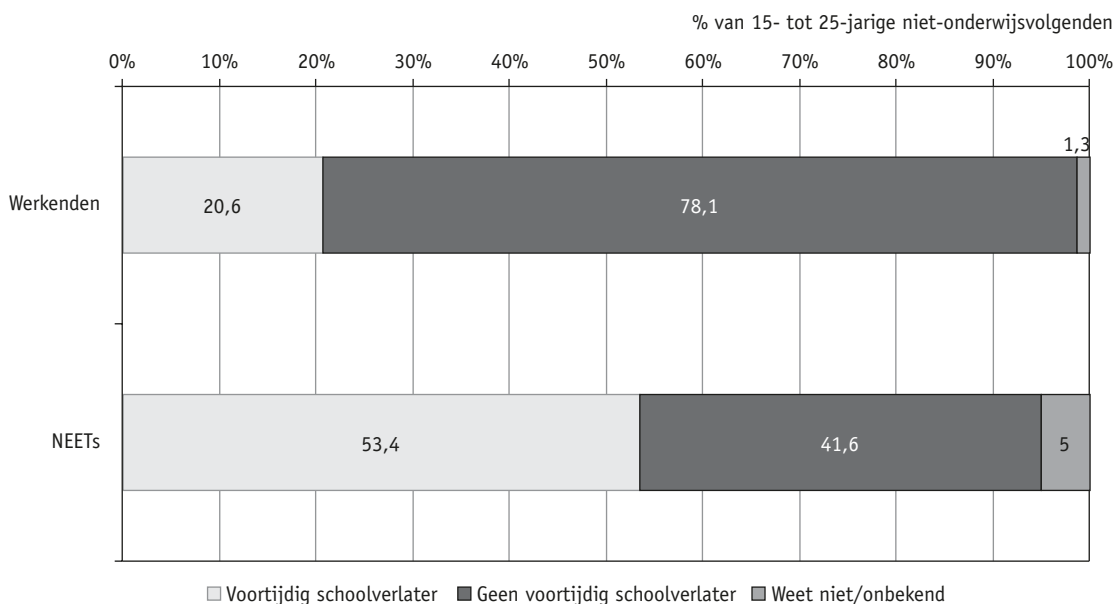
Helft NEETs zonder startkwalificatie

NEETs zijn gemiddeld lager opgeleid dan niet-onderwijsvolgenden met werk. Ze hebben beduidend vaker het onderwijs zonder startkwalificatie verlaten. Dit kan overigens met of zonder het behalen van een diploma zijn. In het geval ze met diploma van school zijn gegaan, voldoet dat niet aan de eisen die aan een startkwalificatie zijn gesteld. Ruim de helft van de NEETs heeft het onderwijs zonder startkwalificatie verlaten, bij de niet-onderwijsvolgende werkende jongeren is dat 1 op 5 (figuur 4). Schoolverlaters met een startkwalificatie hebben een grotere kans op werk dan voortijdig schoolverlaters (CBS, 2017). Van de NEETs heeft 38% een middelbaar onderwijsniveau en 7% een hoog onderwijsniveau.¹ Bij de werkende jongeren is dat respectievelijk 59% en 21%.

In 2017 behoorde 29% van de NEETs tot de werkloze beroepsbevolking (figuur 5). Van alle niet-werkenden is hun binding met de arbeidsmarkt het sterkst: zij zijn op zoek naar werk en kunnen ook per direct aan de slag. 19% van de NEETs heeft weliswaar recent naar werk gezocht maar kan hiermee niet meteen beginnen of is wel direct beschikbaar maar heeft niet recent gezocht. De binding met de arbeidsmarkt van deze groep is geringer dan die van de werklozen. Het grootste deel van de NEETs (52%) geeft aan niet recent te hebben gezocht én niet per direct beschikbaar te zijn. Dit zijn degenen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt. Het grootste deel van hen (43% van alle NEETs) geeft aan niet te willen of te kunnen werken. Het overige deel van de NEETs die niet recent hebben gezocht én niet direct beschikbaar zijn, geeft aan wel te willen werken.

Figuur 4.

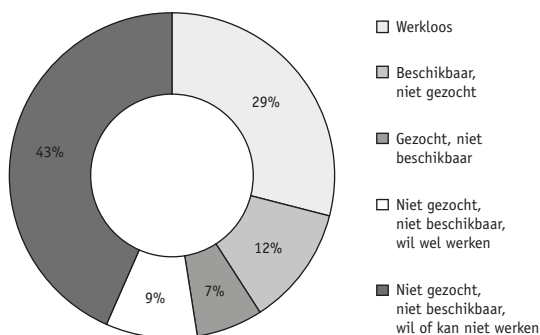
Voortijdig schoolverlaten bij niet-onderwijsvolgenden (Nederland, 2017)

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

Figuur 5.

Binding met de arbeidsmarkt van NEETs (Nederland, 2017)

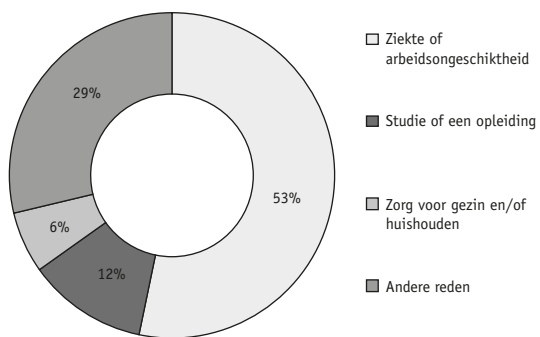
Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

Ziekte of arbeidsongeschiktheid belangrijkste reden om niet te kunnen werken

Meer dan helft van de NEETs die niet willen of kunnen werken, noemt ziekte of arbeidsongeschiktheid als voornaamste reden hiervoor (figuur 6). Dit kunnen bijvoorbeeld jongeren zijn die een tijdje uitvallen vanwege ziekte, maar ook jongeren die door lichamelijke en/of geestelijke belemmeringen voor langere tijd niet in staat zullen zijn om op de arbeidsmarkt te participeren.

Figuur 6.

Belangrijkste reden van NEETs om niet te willen of kunnen werken (Nederland, 2017)

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

Nog eens 12% geeft aan dat ze vanwege studie of opleiding niet willen werken. Het gaat dan onder meer om jongeren die binnenkort gaan beginnen

met een studie of tussen twee opleidingen inzitten. Voor 6% is de zorg voor het gezin en/of het huishouden de belangrijkste reden om niet te willen werken. Bijna 30% heeft een andere reden.

In- en uitstroom van NEETs van en naar opleiding of werk

Betrekkelijk grote dynamiek binnen NEETs

Figuur 7 toont dat in 2017 gemiddeld een derde van de NEETs na drie maanden is uitgestroomd: 11 000 jongeren volgen een opleiding of cursus en 14 000 jongeren hebben betaald werk.² Andersom is ook te zien hoeveel jongeren er vanuit het onderwijs of werk instromen in de groep NEETs. Bij onderwijs is de uitstroom naar NEET met 16 000 jongeren groter dan de instroom vanuit NEET. Bij betaald werk is dat andersom. Van de jongeren met betaald werk waren er gemiddeld 11 000 na drie maanden NEET. Zo'n 47 000 jongeren zaten in 2017 langer dan drie opeenvolgende maanden in een situatie waarin zij geen onderwijs volgden en ook geen betaald werk hadden.

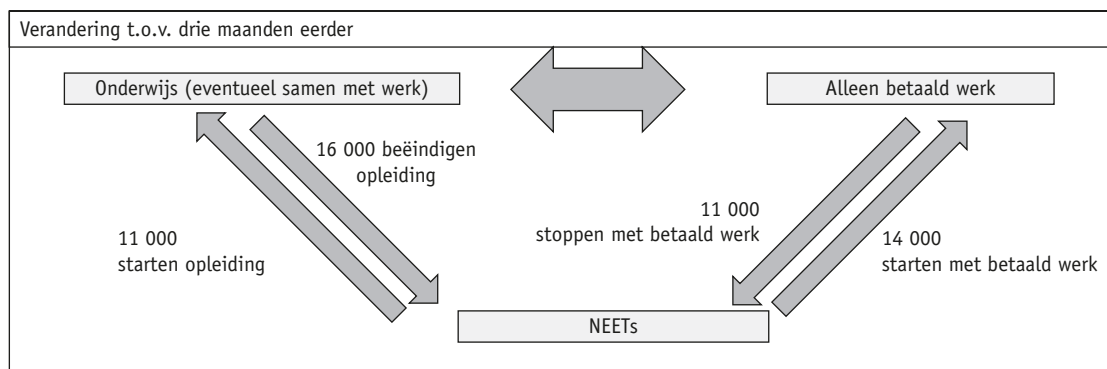
Conclusies

In 2017 was het aandeel jongeren in Nederland dat niet naar school ging en ook geen werk had beperkt in vergelijking met de andere landen van de Europese Unie. Bovendien is het aandeel NEETs al jaren vrij constant. In totaal ging het in 2017 om bijna 84 000 jongeren. Uit de in- en uitstroomcijfers blijkt dat een derde minder dan drie opeenvolgende maanden tot de NEETs behoort. Dit betekent dat zo'n 47 000 15- tot 25-jarigen langer dan drie opeenvolgende maanden in een situatie zitten waarin zij geen onderwijs volgen en ook geen betaald werk hebben.

De groep NEETs is divers: 29% onder hen is werkloos, 19% heeft recent wel naar werk gezocht maar geeft aan niet direct te kunnen beginnen werken of is wel direct beschikbaar maar heeft niet recent gezocht en ruim de helft van alle NEETs geeft aan recent niet naar werk te hebben gezocht én niet direct te kunnen beginnen. In deze laatste groep geeft de overgrote meerderheid aan niet te willen of niet te kunnen werken, meestal vanwege ziekte

Figuur 7.

In- en uitstroom van NEETs naar en van opleiding en werk, per kwartaal (Nederland, 2017) (seizoensgecorrigeerd)

Bron: CBS, Enquête Beroepsbevolking

of arbeidsongeschiktheid. Dit komt neer op 43% van alle NEETs. Verder loopt het opleidingsniveau van de NEETs uiteen. Terwijl meer dan de helft niet over een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt beschikt, heeft 38 % een middelbaar onderwijsniveau en 7% een hoger onderwijsniveau.

Omdat de groep NEETs gemêleerd is, zou het interessant zijn om de NEETs langer op te kunnen volgen dan één jaar. Dit zou meer zicht geven op de omvang van de groep voor wie de situatie als NEET echt hardnekkig is. Daarnaast zou verdiepend

onderzoek met behulp van bijvoorbeeld registerdata of gegevens over langdurige aandoeningen licht kunnen werpen op specifieke groepen NEETs, zoals de redenen waarom ze niet deel kunnen nemen aan onderwijs of de arbeidsmarkt.

*Sebastian Alejandro Perez
Hendrika Lautenbach
Centraal Bureau voor de Statistiek Nederland*

Technische toelichting

De gegevens in dit artikel zijn grotendeels afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) van 2017. De EBB is een enquête onder particuliere huishoudens. Dit betekent dat er in dit artikel alleen is gekeken naar personen die in particuliere huishoudens wonen en niet in een instelling.

In Nederland is de EBB een roterend panelonderzoek waarin in vijf opeenvolgende kwartalen informatie wordt verzameld over de relatie tussen mens en arbeidsmarkt. Hierdoor kunnen op basis van de EBB naast standcijfers ook stroomcijfers worden samengesteld. Stand- en stroomcijfers kennen hun eigen wegging, waardoor de totalen van elkaar kunnen afwijken. De resultaten die op basis van de stroomcijfers zijn berekend, wijken hierdoor iets af van de andere resultaten in dit artikel.

De respondenten in de EBB worden om de drie maanden benaderd. Hierdoor wordt er eens in de drie maanden vastgesteld wat de situatie is met betrekking tot bijvoorbeeld het volgen van een opleiding en het al dan niet hebben van betaald werk. Veranderingen die tussen die twee metingen hebben plaatsgevonden, worden niet vastgelegd. Dit betekent onder meer dat wanneer een respondent op zowel het eerste en het tweede meetmoment NEET is, dan niet bekend is of deze respondent in tussentijd aan het werk is geweest of een opleiding heeft gevolgd.

De gegevens voor de internationale vergelijking in dit artikel zijn afkomstig van Eurostat. De variabelen waarmee de NEETs in kaart worden gebracht maken onderdeel uit van de Europees verplichte arbeidsmarktstatistiek.

Bibliografie

- CBS. (2017). *VSV; loopbaanontwikkeling na schoolverlaten, kerncijfers*. Den Haag: CBS.
- Eurofound. (2012). *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Furlong, A. (2006). Not a Very NEET Solution. *Work, Employment and Society*, 20(3), 553-569.
- MacDonald, R. (2011). Youth transitions, unemployment and underemployment: Plus ça change, plus c'est la même chose. *Journal of Sociology*, 47(4), 427-444.
- Sissons, P., & Jones, K. (2012). *Lost in transition? The changing labour market and young people not in employment, education or training*. London: The Work Foundation.
- Yates, S., & Payne, M. (2006). Not so NEET? A critique of the use of 'NEET' in setting targets for interventions with young people. *Journal of Youth Studies*, 9(3), 329-344.

Noten

1. Middelbaar onderwijsniveau: dit omvat de bovenbouw van havo/vwo, de basisberoepsopleiding (mbo2), de vakopleiding (mbo3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (mbo4). Hoog Onderwijsniveau: dit omvat onderwijs op het niveau van hbo of wo.
2. Personen kunnen vanuit de situatie als NEET zowel uitstromen naar een opleiding als naar werk. Dat geldt ook voor de instroom. In het geval dat 15- tot 25-jarigen in zowel een opleiding als in werk instromen of vanuit zowel een opleiding als werk uitstromen, worden ze alleen bij de groep 'in/uit opleiding' meegeteld. Om dubbeltellingen te voorkomen kunnen personen immers maar één keer voorkomen.